

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Зміст

ПРИВІТАННЯ ПРЕЗИДЕНТА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА СЕРГІЯ КІВАЛОВА	16
--	----

СЕКЦІЯ 12. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННИХ ТА ПОСТВОЄННИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ

<i>Цехан Дмитро Миколайович</i> КАДРОВА СТІЙКІСТЬ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ	18
<i>Самойленко Олена Анатоліївна</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	21
<i>Албул Сергій Володимирович</i> КРИМІНАЛЬНО-РОЗВІДУВАЛЬНІ ЗАХОДИ: ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА	24
<i>Кубасенко Андрій Володимирович</i> СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	28
<i>Шершенькова Вікторія Анатоліївна</i> КЛАСИФІКАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА	33
<i>Яцкевич Руслан В'ячеславович</i> СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ЗАГРОЗ ТА РИЗИКІВ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ	35
<i>Бершавська Анастасія Сергіївна</i> СТРУКТУРА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОСОБНИЦТВОМ ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ	38
<i>Біцюк Андрій Володимирович</i> КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ПОХОДЖЕННЯ НЕОБҐРУНТОВАНИХ АКТИВІВ	41
<i>Кірюхін Ігор Анатолійович, Костєв Степан Володимирович</i> ТАКТИКА ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ	44
<i>Мурашко Анастасія Сергіївна</i> ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	47
<i>Пишненко Ірина Юрївна</i> ПРОГНОСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОСТКРИМІНАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ	50
<i>Сон Людмила Анатоліївна</i> СИСТЕМА ОБСТАВИН, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКРАДЕННЯМ ДІТЕЙ	53

СЕКЦІЯ 13. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

<i>Харитонов Євген Олегович</i> ПРИВАТНЕ ПРАВО ЯК АНТРОПОЛОГІЧНА ОСНОВА ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВІЙНИ	56
---	----

Кубасенко Андрій Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри оперативної-розшукової та поліцейської діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах розвитку правоохоронної системи України особливого значення набуває формування науково обґрунтованих підходів до оцінки ефективності поліцейської діяльності. Традиційна модель оцінювання, що базується переважно на статистичних показниках зареєстрованої злочинності, результатах розслідування правопорушень, кількості складених адміністративних матеріалів або затриманих осіб, не забезпечує повного відображення реального стану функціонування поліції. Такі показники не дозволяють належним чином оцінити рівень суспільної довіри, легітимність поліції, якість комунікації з населенням, задоволеність громадян поліцейськими послугами та суб'єктивне відчуття безпеки.

У зв'язку з цим соціологічний аналіз розглядається як один із ключових інструментів комплексної оцінки діяльності поліції, оскільки дозволяє поєднати об'єктивні показники з оцінками населення та виявити приховані соціальні процеси. Його теоретичним підґрунтям є перехід до сервісно орієнтованої моделі поліції, що реалізується через концепцію Community Policing, яка передбачає взаємодію поліції та суспільства у забезпеченні безпеки. Такий підхід сприяє підвищенню довіри, розвитку партнерських відносин із громадою та формуванню ефективної моделі поліцейської діяльності [1, с. 15-18].

У межах соціологічного аналізу ефективності поліцейської діяльності особливу увагу привертає категорія **довіри до поліції**. У демократичному суспільстві довіра виступає не другорядним наслідком функціонування правоохоронних органів, а одним із фундаментальних показників їх легітимності. Якщо громадяни не довіряють поліції, вони менш охоче звертаються до неї по допомогу, рідше повідомляють про правопорушення, менш активно співпрацюють у розслідуванні кримінальних правопорушень, а отже знижується загальна результативність правоохоронної діяльності. В українському контексті проблема довіри до поліції має особливу гостроту через тривалий історичний досвід недовіри до силових структур, що сформувався ще в радянський та ранній пострадянський періоди. Як слушно зазначають Є. Головаха та Н. Паніна, масова недовіра до публічних інститутів у пострадянських суспільствах має системний характер і відтворюється як елемент соціокультурної пам'яті [2].

Після реформування правоохоронної системи у 2015 році в Україні спостерігалось певне зростання довіри до поліції, однак воно було нерівномірним і нестійким. За результатами досліджень, проведених Інститутом соціо-

логії НАН України, Фондом «Демократичні ініціативи», Центром Разумкова та Харківським інститутом соціальних досліджень, рівень суспільної довіри до поліції хоча і зріс у порівнянні з дореформеним періодом, однак залишився нижчим за середньоевропейські показники. Це свідчить про те, що ефективність поліції в сучасних умовах повинна оцінюватися не лише за результатами боротьби зі злочинністю, а й за здатністю інституції формувати та підтримувати суспільну довіру.

Довіра (2021 р., до реформи) 38,5 % баланс –14,4 п.п.	Пік довіри (верес. 2024 р.) 49,8 % баланс +8,4 п.п.	Поточний рівень (листоп. 2025) 45,5 % баланс –3,2 п.п.	Приріст довіри 2021–2024 +11,3 п.п. ефект воєнної консолідації
--	--	---	---

Ключові показники рівня довіри до Національної поліції за чотирима хвилями опитувань (%)

Нижченаведена таблиця відображає основні показники довіри до Національної поліції України за чотирима хвилями опитувань Центру Разумкова. Колорова смуга ліворуч позначає фазу тенденції: червона – криза довіри; зелена – підйом; помаранчева – зниження [3].

Хвиля опитування	Довіряють, %	Не довіряють, %	Важко відповісти, %	Баланс, п.п.	Зміна
Лип.–серп. 2021 <i>Довоєнний рівень</i>	38,5	52,9	8,5	–14,4	–
Вересень 2024 <i>Пік воєнного підйому</i>	49,8	41,4	8,8	+8,4	▲ +11,3
Вересень 2025 <i>Початок зниження</i>	46,1	47,3	6,5	–1,2	▼ –9,6
Листопад 2025 <i>Поточне значення</i>	45,5	48,7	5,8	–3,2	▼ –2,0

Таблиця 1. Динаміка рівня довіри до Національної поліції України, 2021–2025 рр.

Примітка: «Довіряють» = сума відповідей «повністю довіряю» та «скоріше довіряю»; «Не довіряють» = сума «зовсім не довіряю» та «скоріше не довіряю». Баланс = частка тих, хто довіряє, мінус частка тих, хто не довіряє (п.п. – відсоткові пункти). Зміна: відносно попередньої хвилі.

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Якою мірою Ви довіряєте Національній поліції?» за даними опитування листопада 2025 р. (n = 2 008):

Варіант відповіді	%	Частка від загальної кількості опитаних	Група
Повністю довіряю	13,4	 13,4%	Довіряють
Скоріше довіряю	32,1	 32,1%	Довіряють
Скоріше не довіряю	30,6	 30,6%	Не довіряють
Зовсім не довіряю	18,1	 18,1%	Не довіряють
Важко відповісти	5,8	 5,8%	Невизначені
РАЗОМ ДОВІРЯЮТЬ	45,5	РАЗОМ НЕ ДОВІРЯЮТЬ: 48,7% (перевищує на 3,2 п.п.)	

Таблиця 2. Деталізований розподіл відповідей щодо рівня довіри до Нацполіції, листопад 2025 р. Асиметрія крайніх позицій: частка тих, хто «зовсім не довіряє» (18,1%), майже вдвічі перевищує частку тих, хто «повністю довіряє» (13,4%). Це й формує загальний від’ємний баланс довіри попри відносно рівний розподіл між «скоріше довіряю» (32,1%) та «скоріше не довіряю» (30,6%).

Одним із найбільш розроблених напрямів сучасного соціологічного аналізу поліцейської діяльності є концепція **процедурної справедливості**, обґрунтована Т. Тайлером. Її сутність полягає в тому, що громадяни оцінюють поліцію не лише за кінцевим результатом її дій, а й за тим, наскільки справедливими та неупередженими були самі процедури взаємодії. Відповідно до цієї концепції, готовність населення підкорятися закону і співпрацювати з поліцією більшою мірою визначається не страхом покарання, а відчуттям, що поліцейські діють чесно, нейтрально, з повагою до людської гідності та в інтересах громади [4]. У зарубіжних дослідженнях доведено, що саме процедурна справедливість є одним із найсильніших предикторів легітимності поліції [5; 6].

Для українських умов ця теорія має особливе значення. У працях вітчизняних авторів наголошується, що саме стиль спілкування поліцейського, його вміння вислухати громадянина, відсутність зневажливого ставлення чи дискримінаційних практик є надзвичайно важливими чинниками формування позитивного образу поліції [7]. Отже, соціологічний аналіз дозволяє зафіксувати не лише загальний рівень довіри до поліції, а й виявити конкретні детермінанти цієї довіри, пов’язані з якістю поліцейських процедур.

Методичний інструментарій соціологічного аналізу поліцейської діяльності є досить різноманітним. Найпоширенішими серед кількісних методів є масові репрезентативні опитування населення, які дають можливість вимірювати рівень довіри до поліції, задоволеність її діяльністю, оцінку суб’єктивної безпеки, готовність до співпраці з правоохоронними органами, а також ставлення до окремих поліцейських практик. **Важливе місце посідають також віктимологічні опитування населення, тобто дослідження щодо досвіду віктимізації.** Їх цінність полягає в тому, що вони дозволяють виявити так звану латентну зло-

чинність – правопорушення, які не були зареєстровані в офіційній статистиці, але фактично мали місце.

Окрім кількісних методів, соціологічне дослідження ефективності поліції активно використовує якісні підходи: глибинні інтерв'ю, фокус-групи, включене спостереження, аналіз дискурсу та контент-аналіз медіаматеріалів. Якісні методи дозволяють глибше зрозуміти мотиви, установки та очікування різних соціальних груп щодо поліції, виявити приховані проблеми у взаємодії правоохоронців із громадянами, а також простежити, як формується суспільне уявлення про поліцейську діяльність. Саме поєднання кількісних і якісних методів забезпечує найбільш надійний результат, оскільки дозволяє верифікувати отримані висновки шляхом триангуляції даних.

Важливим завданням соціологічного аналізу є побудова системи індикаторів, за допомогою яких можна комплексно оцінювати ефективність поліцейської діяльності. Така система не повинна обмежуватися єдиним критерієм, оскільки сама природа поліцейської ефективності є багатовимірною. У науковій літературі обґрунтовується доцільність виокремлення щонайменше чотирьох груп показників: по-перше, індикаторів довіри та легітимності; по-друге, індикаторів суб'єктивної безпеки; по-третє, індикаторів якості взаємодії між поліцією та населенням; по-четверте, індикаторів фактичної результативності у протидії правопорушенням [8, с. 138].

Показники довіри та легітимності охоплюють рівень інституційної довіри, готовність співпрацювати з поліцією та сприйняття її діяльності як законної і справедливої. Показники суб'єктивної безпеки відображають відчуття захищеності громадян, страх перед злочинністю та оцінку ризику віктимізації. Якість взаємодії включає оцінку поведінки поліцейських, швидкість реагування, ефективність розгляду заяв і скарг, рівень відкритості та підзвітності. Результативність у протидії злочинності доцільно оцінювати як за офіційними даними, так і за результатами віктимологічних опитувань і рівнем латентної злочинності.

Отже, соціологічний аналіз сьогодні є одним із найбільш перспективних і науково обґрунтованих інструментів дослідження та оцінки ефективності поліцейської діяльності. Його головна перевага полягає у здатності поєднати об'єктивний і суб'єктивний виміри функціонування поліції, інтегрувати статистичні дані з оцінками населення, виявити приховані проблеми взаємодії між правоохоронцями та суспільством, а також надати основу для вдосконалення діяльності поліції. У сучасній демократичній державі ефективність поліції не може визначатися лише кількістю виявлених правопорушень або рівнем розкриття кримінальних правопорушень. Не менш важливими є довіра населення, відчуття безпеки, легітимність поліцейських дій, якість процедур і рівень підзвітності правоохоронного інституту громаді [9; 10].

Для України впровадження систематичного соціологічного моніторингу діяльності поліції є необхідною умовою розвитку сервісної моделі її функціонування. Узгодження національних підходів із міжнародними стандартами, зокрема Європейського соціального дослідження, віктимологічних опитувань і

концепції процедурної справедливості, сприяє формуванню сучасної системи оцінювання. У цьому контексті соціологічний аналіз виступає стратегічно важливим інструментом оцінки та вдосконалення діяльності поліції, що забезпечує своєчасне виявлення проблем і підвищення її соціальної ефективності.

Список використаних джерел:

1. Барабаш О. О. Становлення моделі сервісної поліції в Україні: історико-правове дослідження. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 3. С. 15–19.
2. Головаха Є. І., Горбачик А. П., Паніна Н. В. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. Київ : Інститут соціології НАН України, 2006. 142 с.
3. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, оцінка проблем, що існують в українському суспільстві (листопад 2025 р.): результати соціологічного опитування. *Соціологічна служба Центру Разумкова*. Київ, 2025. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-otsinka-problem-shcho-isnuut-v-ukrainskomu-suspilstvi-lystopad-2025r> (дата звернення: 15.03.2026).
4. Tyler T. R. Psychological perspectives on legitimacy and legitimation. *Annual Review of Psychology*. 2006. Vol. 57. P. 375–400.
5. Mazerolle L., Bennett S., Davis J., Sargeant E., Manning M. Procedural justice and police legitimacy: A systematic review of the research evidence. *Journal of Experimental Criminology*. 2013. Vol. 9. No. 3. P. 245–274.
6. Nagin D. S., Telep C. W. Procedural justice and legal compliance: a revisionist perspective. *Criminology & Public Policy*. 2020. Vol.19. № 3. P. 761–786.
7. Носенко О., Кравець В. Імідж працівника поліції як чинник формування громадської довіри до правоохоронних органів. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 1 (29). С. 77–84.
8. Кубаєнко А. В. Ефективність діяльності правоохоронних органів: оцінка та аналіз за допомогою інформаційно-аналітичних засобів. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень*: у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 134–137.
9. Кубаєнко А. Формування суспільної довіри та підтримка громадян в умовах становлення Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 2(2). С. 110–114.
10. Бондаренко В. А., Єсімов С. С. Громадська думка як критерій оцінки діяльності Національної поліції. *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 1 (3). С. 39–45.

Ключові слова: соціологічний аналіз, поліцейська діяльність, ефективність, довіра до поліції, процедурна справедливість, легітимність, публічна безпека, Community Policing.

Key words: sociological analysis, police activity, effectiveness, trust in the police, procedural justice, legitimacy, public safety, community policing.